

Levelek — válaszok

A Vigilia 1989/9. számában Mészáros István: „Mindszenty bíboros, a lelkipásztor-főpap” c. írása mélyrehatóan rajzolja meg Mindszenty bíboros alakját, tetteit, gondolkodásmódját. Egyházpolitikai szempontú bemutatása igaz és meggyőző. Mindszentyt azonban társadalmi oldalról sokan — nem egyházpolitikai szempontból — merev, antidemokratikus, klerikális diktátornak (vélték) mondták. Pedig, amit alapvetőnek tartott, abban rugalmas, a nép érdekeit figyelembe vevő volt, még egyes egyházi személyek véleményével szemben is.

Legyen szabad egy — talán nem korszakalkotó, de jelentős hatású — tény ismertetni, amely a nép, a magyarság iránti szeretetét mindennél jobban bizonyítja. 1945-ben az egyetemi és főiskolai ifjúság zöme a szó szoros értelmében nyomorgott!

A Katolikus Diákszövetség (KDSZ) olyan szociális iroda szervezését kezdte meg, amely származásra, nemre, vallásra, politikai pártállásra tekintet nélkül segíti a rászorultakat. Ehhez kérték Mindszenty hercegprímás segítségét. Mindszenty, érseki beiktatása után, Budapestre érkezésekor fogadta a KDSZ küldöttségét; nemcsak induló pénzt utalt át, hanem az Actio Catholica (AC) keretében helyiséget is biztosított a Központi Egyetemi Szociális Iroda (KESZI) részére!

Engedélyezte, hogy kispapok (szeminaristák) a budapesti vendéglőkben az egyetemisták részére ingyen ebédet-vacsorát kolduljanak. Így sikerült mintegy 90 ebédet, 40 vacsorát szerezni a rászorultaknak. Később 100 személyes menza szervezését támogatta, amely rövidesen (nyugati, külföldi segítséggel) 1000 személyesre fejlődött. Jövőhagyólag tudomásul vette, hogy a KESZI lássa el a Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége (MEFESZ) szociális szakosztályi teendőit. A MEFESZ-ben akkor olyan koalíció volt, melynek a KDSZ kellő súlyú tagja volt! A KESZI — mint már jeleztem — az AC szerve volt, de minden rászorulóon segített, vallási, származási és politikai megkülönböztetés nélkül!

A KESZI vezetésében, munkájában református, meggyőződéses kommunista egyetemista is, egyenjogúan vett részt! Emiatt egyes egyházi személyek bevádolták a KESZI-t Mindszenty-nél, aki azonban, ezek után is, támogatta a szervezetest.

Amikor a félrevezetett és beugratott NÉKOSZ 1947 tavaszán elfoglalta a KESZI-menzát és -irodát, a KESZI egyházi vezetője Egyházközségi Diákkotthonokat szervezett, amit Mindszenty szintén jelentősen támogatott. Így mintegy 70 diák részére sikerült otthont biztosítani a törvénytelen megszüntetésig.

Az ifjúság, a diákok Mindszenty részéről történő, diszkrimináció nélküli támogatása sok kívánó, a nehéz időkben is helytálló magyar, értelmiségi szakember kibontakozását tette lehetővé!

A KESZI egyházi vezetője Kis László, Regnumos, egyetemi lelkész volt, akit a Dachauból visszatért, örmény származású Eglis István közgazdasági egyetemi lelkész nagy odaadással támogatott!

„Népellenes tevékenységükért” mindketten megismerték Rákosi börtöneit!

Dr. Németh László
a KESZI egykori
ifjúsági vezetője

A Vigilia 90/1. száma beszélgetést közölt a hitélet mai problémáiról négy ismert személynél. A beszélgetés első fele liturgiai kérdéseket tárgyalt, s ezzel kapcsolatban lenne néhány megjegyzésem.

1. A beszélgetés két világi résztvevője kifejti, hogy szerinte mi a liturgia lényege, milyennek kellene lenni a liturgiának. Azt hiszem, egy olyan dologról beszélni, ami nem tanulmányozható úgy, mint egy fizikai vagy társadalmi tény, hanem másban, mondjuk így: magában hordja a magyarázatát, nagyon nehéz. Ha nem akarunk szubjektív véleményeket komoly tényekként tárgyalni, akkor a tárgynak megfelelő kiindulópontokkal kell rendelkezünk. Egyszerűbben szólva: érdekes lehet, hogy X. Y. szerint mi a liturgia, mert ezáltal X. Y.-t jobban megismerjük. De hogy mi a liturgia, arról elsősorban a liturgiát kell megkérdezni, másodsorban azokat, akik egész életüket a liturgia megismerésére fordították. A liturgia elég világosan beszél önmagáról: lényegéről, feladatáról, a benne lezajló történésekről. Nem tudom, a beszélgetés két civil résztvevője például mennyire tanulmányozta a „Superblatta” könyörgések szövegét (persze nem rossz

fordításokban, hanem az eredeti nyelven), melyek beható ismerete nélkül nem vagyunk illetékesek a dologban megszólalni. Ez a kíváncsóság nekik, a társadalomtudományok művelőinek „a forrásokkal való közvetlen kapcsolat, a forrásokból való kiindulás” módszertani elveként bizonyára ismerős. Ha azonban a forrásokkal való közvetlen kapcsolat valamely okból nehézséggel jár, hadd hívjam fel a figyelmet pl. Romano Guardini, Herwegen Ildelfonz, Odo Casel, Columba Marmion, Maurus Wolter klasszikus írásaira — egy részük magyarul is hozzáférhető —, melyekkel jogunk van vitatkozni, de csak ha jól ismerjük őket.

2. Ez egy szélesebb érvényű problémát érint. Én, mint világi mindig is hangsúlyoztam annak fontosságát, hogy a klérus iránti feltétlen tisztelet és a szaktudás igazi (tárgyszerű) megbecsülése az a kettős pillér, melyre a hierarchia és a laikátus kapcsolata támaszkodhat. Az új jelszó, hogy ti. az egyház mi vagyunk, mind együtt, természetesen teljesen igaz. De annál nagyobb a világi felelőssége, minél inkább olyan kérdésben szólal meg, mely egyházi műveltséget kíván. Az ötven évvel ezelőtti vezető katolikus értelmiség, professzorok, filozófusok, társadalomtudósok nagyobb óvatossággal nyilatkoztak vallási kérdésekről, mint a maiak, noha vallási műveltségük egy stabil gimnáziumi hitoktatáson, az egyetemi évek alatt szerzett teológiai kultúrán és többségüknél egy jelentős olvasmánytapasztalaton nyugodott. Ez a teológiai műveltség nem szereshető meg néhány kurrens eszmefuttatás elolvasásával, a „Mérleg”, vagy a „Szolgálat” olvasása közben felszívott divatos gondolatok asszimilálásával. Ugyanolyan komoly, rendszeres, forrásokra támaszkodó alaptudás ad megfelelő indítást, mint ahogy ezt minden világi értelmiségi elvárja a saját szakmája tekintetében. Ezzel nem az egyház életének egészét akarom fenntartani egy magasabb képzettségű humán értelmi-

ségnek! Az egyház életének 95%-a mindenki előtt nyitva áll: a liturgiába való bekapcsolódástól a hittanuláson, a karitatív munkákon, a szent zene művelésén, a templom gazdasági ügyvitelén és technikai fenntartásán át a nevelés ügyéig — mindenkinek a maga adottságai szerint. A teológiai implikációjú kérdések tárgyalásánál azonban meg kell kívánni a teológiai műveltséget. Ez a megjegyzés nem annyira a beszélgetés két világi résztvevőjét érinti, mint ennek alkalmából egy sokkal általánosabb és aktuálisabb problémát.

3. Végül felvethető a Vigília szerepe egy-egy ilyen beszélgetés közlésénél. Szívünk szerint mindnyájan a „szabad” lapszerkesztés hívei vagyunk. Legyen mód mindenféle vélemény közlésére, ütköztetésére. Azonban mégis figyelembe kell venni, hogy az átlagos hívő egy egyházi jellegű lapot (és a Vigiliát mindenki ilyennek tartja) előlegezett bizalommal olvassa, s az ott megfogalmazott *vallási* gondolatok természetesen beépülnek saját eszmerendszerébe. Arról a dologról úgy fog gondolkodni, ahogy olvasta, mert nincs módja a kérdéseknek igazán utána járni. Ezért nagyobb a szerkesztő felelőssége, mint bármely más lap esetében, vagy mint ugyanazon lap kulturális rovatának esetében. Amellett egy ilyen beszélgetésben sok az esetlegesség. Magam is tudom, hogy a „magyar-ság — kereszténység” kerekasztal-beszélgetésben elhangzott mondataimat a Vigiliában visszaolvasva inkább szégyenkeztem, mint örültem. A gondolat kiérleltsége és a megfogalmazás szintje egyaránt veszélybe kerülhet egy ilyen „ki tudja, merre kanyarog” beszélgetés közben. Márpedig éppen a Vigília januári számában szögezte le Vásárhelyi Miklós írása, hogy a folyóirat legdicséretesebb hagyománya mindig is a megalkuvás nélküli színvonal volt.

Dobszay László

Számunk szerzői

Szögi László történész, ELTE

Andorka Rudolf szociológus, MKKE

Lőrinszky Ildikó egyetemi hallgató, ELTE

Kunszt György építész

Erdei János esztéta

Kovács Péter művészettörténész, az István Király Múzeum igazgatója

Györgyei Klára egyetemi tanár, YALE, USA